

การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

THE DEVELOPMENT OF THE 21st CENTURY LEADERSHIP SKILL BASED ON
IDDHIPADA 4 OF SCHOOL ADMINISTRATOR OF NOPPITAM EDUCATION

QUALITY NETWORK UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY

EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

วันชัยพร บุญวงศ์

Wanatchaporn Boonwong

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

Department of Buddhist Educational Administration

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si

Thammarat Campus

E-mail: rainbow.ws35@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 21 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 3 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างแนวทาง 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) สภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ทักษะการบริหารที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการสื่อสาร 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ 3) ทักษะวิสัยทัศน์ 4) ทักษะการทำงานเป็นทีม และ 5) ทักษะการใช้เทคโนโลยี เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากรและนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่เน้นการสร้างความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย 1) ฉันทะ คือ ความพอใจในงาน 2) วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อ 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ในงาน 4) วิมังสา คือ การพิจารณาไตร่ตรอง ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 โดยมี 5 ทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะวิสัยทัศน์ ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการใช้เทคโนโลยี 3) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 มีความเป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, หลักอิทธิบาท 4

ABSTRACT

This research article aims to study 1) to study the 21-st century leadership skills of school administrators in the Noppitum Education Quality Network 2 to study the guidelines for the development of 21-st century leadership skills of school administrators based on Iddhipada 4 of, Noppitum Education Quality Network and 3) present the development guidelines for leadership skills in the 21-st century leadership skills of school administrators based on Iddhipada 4 of Noppitum Education Quality Network. This is a qualitative research study, collecting data through in-depth interviews with 15 relevant individuals, in-depth interviews with 5 experts to draft development approaches, and focus group discussions with 7 specialists to assess feasibility, appropriateness, and usefulness. Qualitative data analysis was conducted using content analysis, discussions, and descriptive writing.

The research results were found as follows: 1) The State of 21st-Century Leadership Skills School administrators in the Noppitum Education Quality Network, face limitations in technological skills and adapting to changes in the digital age. Additionally, communication skills between administrators, teachers, and staff lack systematic organization and are insufficient, impacting teamwork and long-term goal setting. Administrators need to utilize a diverse range of management skills, including: Communication skills, Creative thinking skills, Visionary skills, Teamwork skills,

Technological skills These are essential for creating effective changes that meet the needs of both personnel and students.

2) Guidelines for developing leadership skills in the 21-st century by applying the Four Iddhipada principles, which focus on achieving success in life and work. These principles consist of: Chanda (satisfaction in work), Viriya (perseverance and determination), Citta (attentiveness to work), and Vimamsa (critical reflection and analysis). These form the foundation for cultivating quality leadership skills in the 21st century, focusing on five key competencies: Communication skills, Creative thinking, Visionary skills, Teamwork skills, and Technological skills

3) The presentation of guidelines for developing 21st-century leadership skills based on the Iddhipada 4 principles is feasible, appropriate, and beneficial for enhancing the leadership skills of educational administrators in alignment with these principles.

Keywords: 21st-century leadership skills, 21st-century leadership, Iddhipada 4

บทนำ

ปัจจุบันโลกและประเทศไทยก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่ทำให้โลกไร้พรมแดน และข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวิถีชีวิตทั้งในเชิงสร้างสรรค์และการทำลาย องค์การต่างๆ ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการศึกษา ที่ต้องพัฒนาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการต้องมุ่งพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพแข่งขันในระดับโลก โดยเตรียมความพร้อมประชากรวัยเรียนให้มีความรู้และทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะชีวิตและอาชีพ และ 3) ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 กำหนดให้ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถด้านบริหารและวิชาการตามมาตรฐานสมรรถนะ โดยเน้นธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 ที่กล่าวว่าผู้นำต้องรักษาสมดุลระหว่างการมุ่งเน้นงาน (Task-Oriented) และการพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน (People-Oriented) ผู้บริหารสถานศึกษาคือกุญแจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา โดยต้องเป็นตัวแทนแห่งการเปลี่ยนแปลง มีทักษะการบริหารงาน การพัฒนาบุคลากร และความเป็นมืออาชีพ พร้อมสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม เชื่อมโยงปัจจุบันสู่อนาคต และพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อบรรลุเป้าหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 วางวิสัยทัศน์เป็นองค์กรสมรรถนะสูง โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม มีความสุข ตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงสู่ศตวรรษที่ 21 พร้อมกำหนดกลยุทธ์ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4, 2567)

กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำในสังกัดมีโรงเรียน 12 แห่ง พบว่าผู้บริหารแต่ละโรงเรียนมีทักษะการบริหารที่แตกต่างกัน บางโรงเรียนมีผู้บริหารที่เชี่ยวชาญและทันต่อการเปลี่ยนแปลง แต่บางโรงเรียนยังขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและประสบการณ์ โดยเฉลี่ยผู้บริหารมีอายุงานต่ำกว่า 10 ปี และบางโรงเรียนไม่มีผู้อำนวยการ ทำให้การบริหารในกลุ่มเครือข่ายไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องปรับแนวคิดและกระบวนการบริหารให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่เขตพื้นที่กำหนด (เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำ, 2566)

จากปัญหาด้านทักษะภาวะผู้นำดังกล่าวที่พบในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่มีความสอดคล้องอยู่หลากหลายและมีความเหมาะสมที่แตกต่างกันไปโดยผู้วิจัยได้เลือกหลักธรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ได้โดยตรงคือ หลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ วิมังสา หมั่นพิจารณาสอบสวนหาเหตุผลในสิ่งนั้นให้กระจ่างชัด การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในภาวะผู้นำจะช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างทีมที่เข้มแข็ง มีความร่วมมือ และสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยฉันทะ (ความพอใจ) จะช่วยให้ผู้นำที่ดีต้องมีแรงบันดาลใจและความรักในบทบาทของตน สร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและกระตุ้นให้ทีมมีเป้าหมายร่วมกัน วิริยะ (ความพากเพียร) ทำให้ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค จิตตะ (ความเอาใจใส่) จะช่วยเสริมผู้นำให้มีสมาธิและความตั้งใจในการพัฒนาทีมงาน วิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง) จะช่วยให้ผู้นำคิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างรอบคอบเปิดรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาตนเองและทีม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยบูรณาการเข้ากับหลักอิทธิบาท 4 ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอบพิตำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอบพิตำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีโดยมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน และครู

1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูชำนาญการพิเศษ และผู้มีความรู้ทางด้านหลักพระพุทธศาสนา

1.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 ผู้อำนวยการโรงเรียน นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และนักวิชาการด้านการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตดำ

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตดำ

2.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง แบบประเมินการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษามีประเด็นดังนี้ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะวิสัยทัศน์ ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะการใช้เทคโนโลยี

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้ร่างแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตดำ

3.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คนโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การศึกษาสภาพ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป

4.2 การศึกษาแนวทาง วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียง และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.3 การนำเสนอและประเมินแนวทาง วิเคราะห์โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มมาเรียบเรียงเป็นแนวทาง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพสภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำ พบว่า

ทักษะการสื่อสาร สถานศึกษามีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น ผ่านหัวหน้าฝ่ายและแอปพลิเคชันไลน์ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว แต่ยังพบปัญหาด้านความไม่ชัดเจนและข้อผิดพลาดของข้อมูล ส่งผลให้เกิดความสับสนและความล่าช้า ผู้บริหารควรเน้นการสื่อสารที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมวางแผนและประชุม พร้อมพัฒนาทักษะเทคโนโลยี เพื่อให้บุคลากรเข้าใจคำสั่ง ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมความสำเร็จของสถานศึกษา ทักษะความคิดสร้างสรรค์ สถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อภาวะผู้นำและการพัฒนานวัตกรรม แต่ครูบางส่วนยังขาดความมั่นใจและยึดติดกับวิธีเดิม ทำให้ขาดแนวคิดใหม่ๆ และพลาดโอกาสพัฒนา ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น ทดลองวิธีใหม่ๆ และให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ พร้อมสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ครูใช้ศักยภาพเต็มที่ นำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษา และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างเหมาะสม ทักษะวิสัยทัศน์ สถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม ครูและบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียน ส่งผลให้ไม่สามารถเชื่อมโยงการทำงานกับเป้าหมายองค์กรได้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านการประชุมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน และช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทักษะการทำงานเป็นทีม มีความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร แต่ภายในโรงเรียนยังมีความขัดแย้งจากการไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ขาดขวัญกำลังใจ และความสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน แนวทางแก้ไขคือ ส่งเสริมการสื่อสารที่ดี เพื่อลดความขัดแย้งและสนับสนุนการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ผู้บริหารควรสร้างขวัญกำลังใจและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทักษะการใช้เทคโนโลยี การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญในยุคปัจจุบัน แต่ครูและบุคลากรยังขาดความคล่องแคล่วและการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรส่งเสริมความตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยี สร้างแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาองค์กรอย่างสร้างสรรค์

จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยทักษะสำคัญ ได้แก่ การสื่อสาร, ความคิดสร้างสรรค์, วิสัยทัศน์, การทำงานเป็นทีม และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เพื่อให้โรงเรียนสามารถขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำ พบว่า

ทักษะการสื่อสาร ผู้บริหาร ครู และบุคลากรกำหนดเป้าหมายและเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดความพอใจและทุ่มเทในการทำงาน (ฉันทะ) มีการสื่อสารที่มุ่งมั่น สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม (วิริยะ) จากนั้นมีการประเมินผลเพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องและแก้ไขปัญห (จิตตะ) พร้อมติดตามและปรับปรุงการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารวางแผนพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยตั้งเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงาน (ฉันทะ) มุ่งมั่นจัดกิจกรรมและโครงการใหม่ๆ (วิริยะ) วิเคราะห์อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (จิตตะ) และนำผลวิเคราะห์มาปรับปรุงกลยุทธ์การบริหาร โดยเปิดรับแนวทางใหม่และเรียนรู้จากโรงเรียนอื่น เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชน (วิมังสา) ทักษะวิสัยทัศน์ ผู้บริหารและครูร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ โดยกำหนดทิศทางและเป้าหมายระยะยาวที่เชื่อมโยงกับความต้องการของบุคลากร (ฉันทะ) วางแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริง แม้เผชิญอุปสรรค (วิริยะ) ใช้วิสัยทัศน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแนวโน้มทางการศึกษาเพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ให้ทันสมัย (จิตตะ) และนำผลวิเคราะห์มาปรับปรุงการบริหาร พร้อมสร้างระบบติดตามผลเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (วิมังสา) ทักษะการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารส่งเสริมความพอใจในการทำงานโดยวางแผนร่วมกัน เปิดโอกาสให้ทีมแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (ฉันทะ) กำหนดบทบาทชัดเจน ส่งเสริมความมุ่งมั่น และสร้างความไว้วางใจในทีม (วิริยะ) ตรวจสอบพฤติกรรมการทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเสริมประสิทธิภาพการทำงานร่วมกัน (จิตตะ) และปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยใช้ข้อเสนอแนะจากทีม เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ (วิมังสา) ทักษะการใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารและครูร่วมวางแผนการใช้เทคโนโลยี โดยสร้างแรงบันดาลใจและความพึงพอใจในการใช้งาน (ฉันทะ) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผ่านการอบรมอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียเพื่อปรับปรุงการใช้เทคโนโลยี (จิตตะ) และพัฒนาแนวทางการสื่อสารและการอบรมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้น (วิมังสา)

จากผลการศึกษานี้พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำในสถานศึกษาควรใช้ อิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ในการบริหารและพัฒนา ทักษะการสื่อสาร, ความคิดสร้างสรรค์, วิสัยทัศน์, การทำงานเป็นทีม และการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าต่อไป

3. ผลประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำพบว่า

แนวทางและประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิดำ ประกอบด้วย 1) ชื่อเรื่อง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน 5) การ

ติดตามและประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มทุกคน มีความเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ ในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. สภาพทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ พบว่า การดำเนินงาน 1) ด้านทักษะการสื่อสารในสถานศึกษา มีการสื่อสารหลายช่องทาง บางครั้งขาดความชัดเจนและข้อมูลผิดพลาด ทำให้เกิดความสับสนและล่าช้า ผู้บริหารควรมีการสื่อสารที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมวางแผนงาน และพัฒนาทักษะเทคโนโลยีในทุกระดับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและจัดการข้อมูลอย่างถูกต้องช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ 2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์สถานศึกษามีการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม แต่พบว่าครูบางคนยังขาดความมั่นใจในการตัดสินใจ และยึดติดกับวิธีการเดิม ผู้บริหารควรส่งเสริมบรรยากาศที่เปิดกว้าง สนับสนุนการแสดงความคิดเห็น และการทดลองวิธีใหม่ๆ 3) ด้านทักษะวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ แต่พบว่าครูและบุคลากรบางส่วนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และขาดความเข้าใจในวิสัยทัศน์ ผู้บริหารจึงควรสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้าใจเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ร่วมกับครูและบุคลากร 4) ทักษะการทำงานเป็นทีม ในการบริหารสถานศึกษา ช่วยให้การดำเนินงานมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพสูงสุด การส่งเสริมที่ทีมที่เข้มแข็งควรเป็นแนวทางหลักเพื่อการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน บางครั้งการทำงานอาจมีความขัดแย้ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ครูและบุคลากรในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ ไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและบุคลากร ลดความขัดแย้ง เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ พรพิมล แก้วอ่อน และคณะ (2564) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 ผลวิจัยพบว่าด้านทักษะความร่วมมือ คือ ผู้บริหารควรมีหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้จากความสัมพันธ์ที่ดีนั้น การลดความขัดแย้งในองค์กร การรู้จักการผูกใจ การสร้างความเชื่อ ค่านิยม และความคาดหวังร่วมกัน ทำงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ 5) ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารมีความรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งในส่วนของการจัดการข้อมูล การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในทุกระดับ และการพัฒนาความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีของผู้บริหาร และ

บุคลากร ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การที่ครูและบุคลากรในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา นบพิตำ ยังขาดการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ณฤมล คูหาแก้ว (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลวิจัยพบว่า การส่งเสริมสนับสนุนภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการใช้เทคโนโลยีควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญของ เทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานด้านต่างๆ สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์เพื่ออำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีเทคโนโลยี

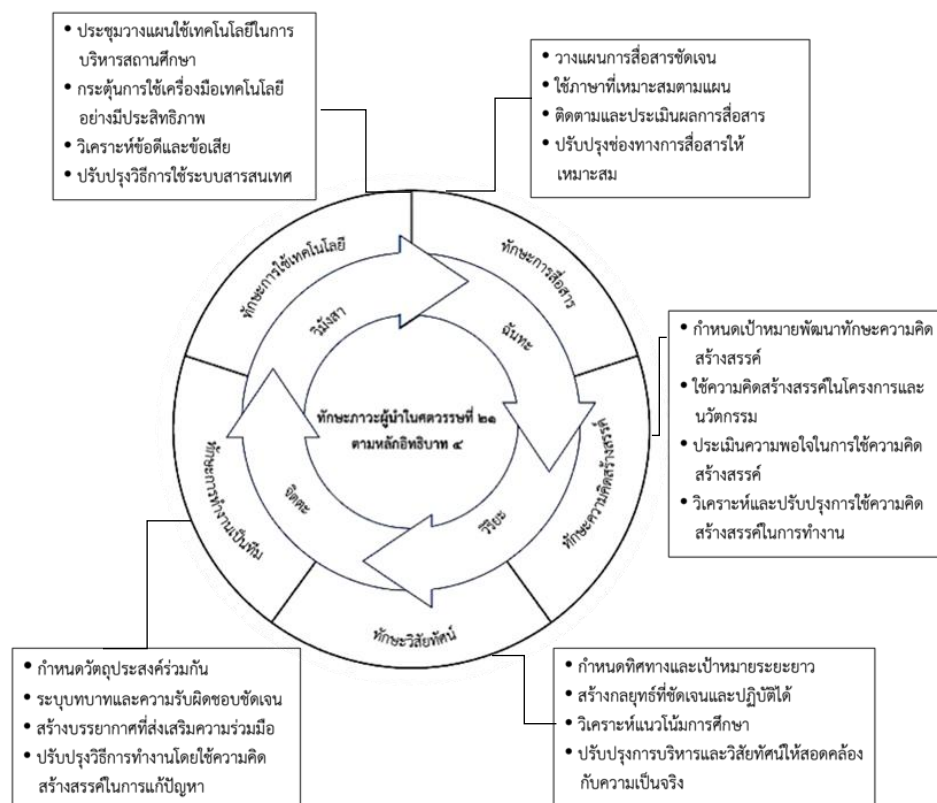
2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ พบว่า 1) ด้านทักษะการ สื่อสาร การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพเริ่มจากการวางแผนที่เหมาะสม เลือกใช้ภาษาและวิธีการที่ ชัดเจนในการถ่ายทอดข้อมูล การติดตามและประเมินผลการสื่อสารช่วยให้สามารถปรับปรุงช่อง ทางการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เริ่มจากการ กำหนดเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสม การสร้างกลยุทธ์ที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ รวมถึงการใช้ ความรู้และการวิเคราะห์ผลงานเพื่อปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 3) ทักษะวิสัยทัศน์ การมอง การไกลเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ผู้นำ การกำหนดเป้าหมายระยะยาวและการประเมินแนวโน้มใน อนาคตรวมถึงการสร้างแผนกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงปัจจุบันกับอนาคต และการปรับปรุงการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง 4) ทักษะการทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเริ่มจากการส่งเสริม การสื่อสารที่เปิดเผยและจริงใจ การสร้างความสามัคคีในทีม รวมถึงการประเมินผลและปรับปรุงความ ร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ 5) ทักษะการใช้เทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ขาด ไม่ได้ในยุคปัจจุบัน ผู้นำควรสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้งานเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ และ ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเพื่อสนับสนุนการพัฒนาองค์กร ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาทักษะ ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ ช่วยให้ผู้นำมีกรอบแนวทางในการ บริหารจัดการที่ยืดหยุ่นมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ อีกทั้งยังช่วย สร้างวัฒนธรรมการพัฒนาต่อเนื่องที่ส่งผลดีต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ บุชบา ชมที (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า การ บริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) แนวทางในการปรับประยุกต์ใช้ ด้านฉันทะ การคัดเลือกบุคคลให้ตรงกับงานเพื่อให้เกิดความพอใจในงาน 2) แนวทางในการปรับ ประยุกต์ใช้ด้านวิริยะ มีการวางแผนร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความ มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อในงาน 3) แนวทางในการปรับประยุกต์ใช้ด้านจิตตะส่งเสริมและเสริมแรงทางบวกให้ผู้ ปฏิบัติมีความจดจ่อในงาน และ 4) แนวทางในการปรับประยุกต์ใช้ด้านวิมังสา มีการทบทวน ตรวจสอบ トラหาข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขด้วยความพินิจพิจารณา และ ภควรรณ ลุนสำโรง (2564) ได้

ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า การพัฒนาแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมคิดร่วมทำโดยใช้กระบวนการทำงานเป็นทีมหรือกลุ่ม 1) การเพิ่มขวัญและกำลังใจในการทำงาน 3) การกระตุ้นและสนับสนุนความคิดริเริ่มและคิดค้นนวัตกรรม 4) การตื่นตัวต่อภาวะคุกคามปัญหาอุปสรรคหรือตระหนักถึงการสูญเสียโอกาส 5) การส่งเสริมมาตรฐานคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาการ การให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ พบว่า ผลการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ ประกอบด้วยดังนี้ 1) ชื่อแนวทาง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์แนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน 5) การติดตามและประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยนำหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำจะช่วยเสริมสร้างคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้นำในยุคปัจจุบันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรสา มาสิงห์ (2560) ได้ศึกษาได้ทำการศึกษารื่อง การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา พบว่า การประเมินแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารและทักษะการจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่ามีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดความเป็นไปได้และความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และวิจัยของ สุรรัตน์ โตเขียว (2560) ได้ทำการศึกษารื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มี 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) การบริหารยุคใหม่ 2) ใส่ใจคุณลักษณะ 3) ทักษะเทคโนโลยีและการสื่อสาร 4) ผู้บริหารที่มีการพัฒนา 5) เน้นการคิดวิเคราะห์ และ 6) นำพาสู่ต้นแบบที่ดี และผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษา การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 พบ องค์ความรู้ที่สามารถสรุปได้ดังนี้



ภาพที่ 2 การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของ
ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำในบริบทของศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นแนวทางการพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 5 ทักษะสำคัญ ดังนี้ 1) ทักษะการสื่อสาร คือ การวางแผนการสื่อสารอย่างเหมาะสมใช้ภาษาและวิธีการที่เหมาะสมในการถ่ายทอดติดตาม และประเมินผลการสื่อสารปรับปรุงช่องทางการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ 2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ คือ กำหนดเป้าหมายและวิธีการที่เหมาะสม สร้างกลยุทธ์ที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และปรับปรุง 3) ทักษะวิสัยทัศน์ คือ กำหนดทิศทางและเป้าหมายระยะยาว ประเมินแนวโน้มและวางแผนกลยุทธ์ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคต วิเคราะห์และปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 4) ทักษะการทำงานเป็นทีม คือ ส่งเสริมการสื่อสารที่เปิดเผยและจริงใจ สนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคความสามัคคีในทีม ประเมินผล และปรับปรุงความร่วมมือในทีม 5) ทักษะการใช้เทคโนโลยี คือ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาหรือข้อผิดพลาดในการใช้งาน เรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ สนับสนุนการพัฒนาองค์กรผ่านเทคโนโลยี

การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะการบริหารภาวะผู้นำของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 และเชื่อมโยงกับกระบวนการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข เพื่อสร้างให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงานใหม่ โดยไม่ตำหนิเมื่อเกิดข้อผิดพลาดและยอมรับพร้อมปรับปรุงแก้ไข

2) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารได้เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มความรู้และด้านภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมแก่ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษามากขึ้น

3) ควรส่งเสริมสนับสนุนทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยนำหลัก อิทธิบาท 4 เข้ามาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับปรุงและพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ด้วยการฝึกฝนตนเองและปฏิบัติต่อผู้อื่นอยู่เสมอ

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุน การกระจายอำนาจ การตัดสินใจ และความรับผิดชอบให้กับบุคลากรในองค์กร เพื่อให้มีการปฏิบัติงานในแนวทางใหม่ บุคลากรมีความกล้าในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ นวัตกรรมใหม่ๆและร่วมกันรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาด ร่วมกันหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างเปิดใจกว้าง และไม่มุ่งการตำหนิตืดเย็นหรือการลงโทษผู้ปฏิบัติงาน

3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีนโยบาย การจัดโครงการหรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีในองค์กร เพื่อลดความขัดแย้งหรือความเห็นต่าง โดยยึดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานเป็นสำคัญโดยใช้หลักอิทธิบาท 4

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

2) ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

3) ควรมีการมีการศึกษาวิจัยการสร้างนวัตกรรมหรือการแสวงหาวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการสร้างทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- บุษบา ชมที. (2566). “การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1”. ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารวิชาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นฤมล คูหาแก้ว. (2563) “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พรพิมล แก้วอ่อนและคณะ. (2564) “แนวทางการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทฤษฎีปาณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนฟ้าอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภควรรณ ลุนสำโรง. (2564) “การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1”. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
- สุรรัตน์ โตเขียว. (2560) “รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21” ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อรสา มาสิงห์. (2560) “การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา” ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราชเขต 4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราชเขต 4: *ข้อมูลพื้นฐาน สพป.นศ.4 (2555-2557)*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pnst4.go.th/index.php> [6 มีนาคม 2567].
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4. กลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษานบพิตำ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://pnst4.go.th/index.php> [6 ตุลาคม 2566].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. นโยบายส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://personnel.obec.go.th/home/>. [10 มีนาคม 2577].
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.